

JEZIKOVNA POLITIKA REPUBLIKE SLOVENIJE IN OGLAŠEVANJE

ALJANKA KLAJNŠEK

Računsko sodišče Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija
aljanka.klajnsek@rs-rs.si

Namen prispevka je prikazati jezikovno politiko Republike Slovenije v širšem okviru sistema javnofinančnega načrtovanja, ki je povezan z ekonomskim upravljanjem EU in usmerjen v trajnostni razvoj. V tem okviru prispevek obravnava problematiko javne rabe slovenščine v oglaševanju. Osredotoča se na konflikt med prizadevanji po ohranitvi slovenskega jezika v oglaševanju in pravili enotnega trga EU, ki zaradi varovanja svoboščin na notnem trgu načeloma zahtevajo, da jezik v oglaševanju v Republiki Sloveniji ni nujno slovenščina. Prispevek daje predloge izboljšav v povezavi z ugotovljenimi pomanjkljivostmi strateško-razvojnega načrtovanja v Republiki Sloveniji in spremembami v razmerjih med posameznimi vidiki razvoja v okviru EU.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.6.2023.1](https://doi.org/10.18690/um.pf.6.2023.1)

ISBN
978-961-286-788-1

Ključne besede:
jezikovna politika,
Republika Slovenija,
oglaševanje,
strateško-razvojno
načrtovanje,
trajnostni razvoj

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.6.2023.1](https://doi.org/10.18690/um.pf.6.2023.1)

ISBN
978-961-286-788-1

Keywords:
language policy,
Republic of Slovenia,
advertising,
strategic and development
planning,
sustainable development

LANGUAGE POLICY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA AND ADVERTISING

ALJANKA KLAJNŠEK

Court of Audit of the Republic of Slovenia, Ljubljana, Slovenia
aljanka.klajnsek@rs-rs.si

The article aims to illustrate the language policy of the Republic of Slovenia in the broader framework of the system of fiscal planning, which is linked to the economic governance of the EU and targeted at sustainable development. In this context, the article addresses the issue of the public use of the Slovenian language in advertising. It focuses on the conflict between the efforts to preserve the Slovenian language in advertising and the rules of the EU's single market, which, in order to safeguard the freedoms in the single market, require in principle that the language used in advertising in the Republic of Slovenia is not necessarily Slovenian. The article provides suggestions for improvements in terms of identified shortcomings in strategic and development planning in the Republic of Slovenia and of changes in the relations between different aspects of development within the EU.

1 Uvod

S članstvom v Evropski uniji (EU) ter ekonomski in monetarni uniji je Republika Slovenija izgubila nekatere ključne, predvsem makroekonomske¹ politike,² ki jih je prenesla na nadnacionalno raven, preostale pa so tudi zaradi različnih svetovnih trendov dobile drugačno vsebino in/ali težo.

Od vstopa v EU Republika Slovenija podpira predvsem ustvarjalne dejavnike razvoja s poudarkom na vodenju in upravljanju strukturnih³ in razvojnih politik.⁴ V okviru ekonomskega upravljanja EU⁵ mora Republika Slovenija uveljavljati svojo strategijo in lastne interese, toliko in tam, kolikor in kjer je to v korist države in državljanov. To je mogoče le, če država oblikuje v okviru pravno predvidenega

¹ Monetarna politika je v skladu s Pogodbo o delovanju Evropske unije (UL C 326, 26. 10. 2012, strani 47–390; PDEU) v izključni pristojnosti EU (3. člen PDEU). Ekonomska politika je sicer v deljeni pristojnosti EU in držav članic (3. člen PDEU), vendar je bila pristojnost EU bistveno okrepljena v okviru Pakta za stabilnost in rast. V letih 2011 in 2013 je EU sprejela več dokumentov (t. i. šesterček in t. i. dvojček), ki so uskladili in poosttrili finančni in vsebinski okvir ter nadzor nad proračunskim načrtovanjem za vse države članice EU v okviru t. i. procesa evropski semester.

Vpliv Pakta za stabilnost in rast na fiskalno upravljanje in aktivnosti, ki so povezane z razvojnimi politikami vlade, je nazorno opisan v Računsko sodišče Republike Slovenije, 2021, strani 11–59.

² Politiko razumem kot urejanje družbenih razmer in odločanje o njih s pomočjo države in njenih organov v celotni družbi ali na določenem področju. Dostopno na: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=politika&chs=1> (obiskano: 7. 8. 2023).

Določba 2. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja in postopkih za pripravo predloga državnega proračuna (Uradni list RS, št. 54/2010 in 35/2018; Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja) določa, da je politika zaokrožena celota programov, ki imajo skupen splošni cilj. Politika je tudi najvišja raven programske klasifikacije izdatkov proračuna, po kateri se razvrščajo proračunski izdatki v proračunu Republike Slovenije. Več o tem je dostopno na: <https://www.gov.si/teme/priprava-proracuna/> (obiskano: 7. 8. 2023).

³ Strukturne politike so opredeljene v nacionalnem programu reform in opredeljujejo načrte držav članic v zvezi s strukturnimi reformami, ukrepi za spodbujanje rasti, ukrepi za ustvarjanje delovnih mest ter ukrepi za napredek v smeri doseganja strateških ciljev EU. Več o tem je dostopno na: <https://www.gov.si/teme/ekonomsko-upravljanje-in-načrtovanje/> (obiskano: 7. 8. 2023).

⁴ Določba 2. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja določa, da je politika razvojna, če je večina ukrepov ali/in projektov v posamezni politiki usmerjena razvojno in izpolnjuje cilje Strategije razvoja Slovenije. Razvojne politike so v skladu z Uredbo o dokumentih razvojnega načrtovanja vsebinsko določene z dokumenti razvojnega načrtovanja in drugimi vladnimi gradivi, ki pomembno vplivajo na razvoj, in podrobneje razvrščene po ravnih programske klasifikacije izdatkov proračuna (po politikah, programih, podprogramih, ukrepih in projektih). Določba 2. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja opredeljuje pojme: program, podprogram, projekt, skupina projektov, veliki projekt in ukrep. Več o tem glej v točki 2 tega prispevka. Družbene in okoljske spremembe so vplivale na spremembo (razširitev) v opredelitvi razvoja. Razširjena opredelitev razvoja zajema poleg ekonomskega tudi druge komponente, kot sta socialna in ekološka (trajnostni razvoj). Ekonomski, družbeni in okoljski vidiki morajo biti v skladu s konceptom trajnostnega razvoja obravnavani enakovredno. Več o konceptu trajnostnega razvoja glej v Rainer in Ronny, 2016, stran 159. Takšno opredelitev razvoja prevzema tudi 5. člen Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. št. 33/1991-I, 42/1997 – UZS68, 66/2000 – UZ80, 24/2003 – UZ3a, 47, 68, 69/2004 – UZ14, 69/2004 – UZ43, 69/2004 – UZ50, 68/2006 – UZ121, 140, 143, 47/2013 – UZ148, 47/2013 – UZ90,97,99, 75/2016 – UZ70a in 92/2021 – UZ62a; Ustava RS), ki določa, da država skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije. Funkcija trajnostnega razvoja države je torej v Republiki Sloveniji ustavna kategorija.

⁵ Klajnsšek, 2022, strani 146–162. Več o tem je dostopno tudi na:

<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/economic-governance-framework/> (obiskano: 7. 8. 2023).

procesa strateško-razvojnega načrtovanja⁶ ustrezno usklajene razvojne politike v skladu z nacionalnimi interesi in če zaradi lastnih neurejenih razmer ni zgoj v vlogi izvajalke evropske politike.⁷

Prispevek se osredotoča na problematiko javne (ne)rabe slovenščine v oglaševanju v Republiki Sloveniji, torej na področje, kjer se prečijo nacionalne državotvorne, gospodarska, kulturna in jezikovna politika ter politika notranjega trga EU.⁸ Omejuje se na raziskovanje vodenja in upravljanja področja z vidika fiskalnega in proračunskega upravljanja Republike Slovenije⁹, ki prek proračuna Republike Slovenije¹⁰ predstavlja finančni okvir in možnosti uresničevanja nacionalnih interesov in ciljev, ki so opredeljeni v strateško-razvojnih dokumentih.

Oglaševanje je v Republiki Sloveniji opredeljeno v Zakonu o varstvu potrošnikov¹¹ (ZVPot-1) kot vsaka oblika predstavitve, ki je podana v okviru poslovanja ali opravljanja samozaposlenih dejavnosti, katere namen je spodbujanje prodaje blaga, storitev ali digitalne vsebine, vključno z nepremičninami, pravicami in obveznostmi.¹² Po naravi stvari poteka v javnem prostoru. Oglaševanje je gospodarska dejavnost, za katero veljajo pravila enotnega trga EU, ki zasledujejo predvsem (zasebne) ekonomske cilje, ki so lahko tudi v nasprotju z nacionalnimi cilji držav članic EU in s širšimi družbenimi cilji trajnostnega razvoja.

⁶ Določba 2. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja določa, da je razvojno načrtovanje proces priprave, spremljanja in vrednotenja strateških dokumentov. V prispevku uporabljam za razvojno načrtovanje izraz strateško-razvojno načrtovanje.

⁷ Povzeto po Murn, 2009, stran 10.

⁸ Tretji odstavek 3. člena Pogodbe o Evropski uniji (UL L C 360, 26. 10. 2012, strani 13–45; PEU), določa, da EU vzpostavi notranji trg in hkrati, da si EU prizadeva za trajnostni razvoj EU. Spoštuje svojo bogato kulturno in jezikovno raznolikost ter skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine.

⁹ Več o tem je dostopno na: <https://www.gov.si/teme/ekonomsko-upravljanje-in-načrtovanje/> in <https://www.gov.si/teme/fiskalna-in-javno-financna-politika/> (obiskano: 7. 8. 2023).

¹⁰ Proračun Republike Slovenije je sintezni dokument, iz katerega mora biti razviden obseg proračunskih sredstev in vsebina oziroma namen financiranja. Obvezno vsebino proračuna Republike Slovenije določa ZJF. 16. člen ZJF določa kot obvezno sestavino predloga finančnega načrta neposrednega uporabnika tudi obrazložitev predloga finančnega načrta. Iz teh dokumentov bi morala biti jasno razvidna povezava ciljev iz dokumentov razvojnega načrtovanja in zakonsko določenih nalog z v proračunu določenimi letnimi izvedbenimi cilji in letnim načrtovanim obsegom sredstev za njihovo uresničevanje. V posebnem delu proračuna so vse financirane aktivnosti razvrščene po ravnih programske klasifikacije: politikah, programih, podprogramih in projektih ter ukrepah. Več o tem glej v Cvikel in Zemljič, 2005, strani 196-203.

¹¹ Uradni list RS, št. 130/2022.

¹² Prvi odstavek 36. člena ZVPot-1. Opredelitev izhaja iz točke a) 2. člena Direktive 2006/114/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o zavajajočem in primerjalnem oglaševanju (UL L 376, 27. 12. 2006, stran 22). Oglaševanje je zastavljeno zelo široko, kot vsako sporočilo ali predstavitve za spodbujanje prodaje, in ni omejeno le na določene oblike oglaševanja. Torej vključuje klasično oglaševanje in druge oblike trženja.

Prispevek izhaja iz vrzeli v znanstveni literaturi glede obravnave problematike javne (ne)rabe slovenskega jezika v oglaševanju skozi proces strateško-razvojnega in proračunskega načrtovanja v Republiki Sloveniji.¹³ Novost je interdisciplinarna obravnava problematike z javnofinančnega in upravljaljskega vidika ter povezovanje le-te s cilji trajnostnega razvoja.

Namen prispevka je prikazati jezikovno politiko Republike Slovenije v širšem okviru sistema javnofinančnega načrtovanja, ki je povezan z ekonomskim upravljanjem EU in usmerjen v trajnostni razvoj. Osredotoča se na konflikt med prizadevanji po ohranitvi slovenskega jezika v oglaševanju in pravili enotnega trga EU. Raziskovanje želi odgovoriti na vprašanje: ali lahko Republika Slovenija učinkovito vpliva na javno (ne)rabo slovenščine v oglaševanju prek strateško-razvojnega načrtovanja.

Prispevek želi opozoriti na nekatere ključne pomanjkljivosti strateško-razvojnega in proračunskega načrtovanja ter vzpodbuditi k nadaljnjim interdisciplinarnim raziskavam na tem področju.

Prispevek je v osrednjem delu strukturiran na več poglavij, ki obravnavajo: okvir načrtovanja jezikovne politike, vpliv pravil enotnega trga EU na jezikovno politiko in rabo jezika v oglaševanju, nacionalne cilje jezikovne politike in njihovo uresničevanje ter jezikovno krajino v Republiki Sloveniji.¹⁴ V zaključku prispevka je podan odgovor na raziskovalno vprašanje in nakazane možnosti rešitev.

2 Okvir načrtovanja jezikovne politike

Vsebinsko in finančno upravljanje države ter s tem tudi oblikovanje, načrtovanje in izvajanje jezikovne politike Republike Slovenije je vpeto v širši okvir ekonomskega upravljanja EU.¹⁵ Razvojne politike vlade, kamor sodi tudi jezikovna politika, obsegajo: nabor razvojnih programov, ki horizontalno povezujejo aktivnosti¹⁶ za

¹³ Več o tem v Klun, 2021, strani 251–265.

¹⁴ Izraz jezikovna krajina v Republiki Sloveniji označuje in odraža jezikovno kulturo in jezikovno politiko v Republiki Sloveniji – je odraz vsakodnevnega splošnega jezikovnega vedenja. Temeljni okvir, ki določa (želeno) podobo jezikovne krajine, je veljavna pravna ureditev, ki ureja področje javne rabe slovenščine. Povzeto po Ahačič et al., 2017, stran 20.

¹⁵ Več o tem v Klajnšek, 2022, strani 146–162.

¹⁶ Določba 4. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja določa, da aktivnosti, povezane z razvojnimi politikami, obsegajo: razvojno načrtovanje, medsebojno usklajevanje in skupno delovanje razvojnih politik, izvajanje sprejetih razvojnih politik, spremljanje in vrednotenje razvojnih politik kot podlage za odločitve o spremembah izvajanja razvojnih politik vlade ter poročanje o ugotovitvah, spreminjanje razvojnih politik ob bistvenih

doseganje strateško-razvojnih ciljev in mednarodno sprejete obveznosti, ki zavezujejo Republiko Slovenijo in vplivajo na doseganje njenih strateško-razvojnih ciljev.¹⁷

Oblikovanje politik (vključno z njihovim usklajevanjem na nadnacionalni ravni) z vidika proračunskega upravljanja poteka skozi proces strateško-razvojnega načrtovanja. Način oblikovanja politik, njihovega financiranja in izvajanja določata Zakon o javnih financah¹⁸ (ZJF) ter Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja.¹⁹

Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja se uporablja tudi za pripravo stališč vlade do dokumentov strateško-razvojnega načrtovanja na ravni EU in mednarodnih organizacij ter drugih obveznosti na mednarodni ravni.²⁰

Načrtovanje, izvajanje in spremljanje uresničevanja politik se financira s proračunskimi sredstvi, pri čemer sta v Republiki Sloveniji prehod iz strateško-razvojnega v proračunsko načrtovanje in koncept »k rezultatom usmerjenega proračuna²¹« oziroma »okvir smotrnosti²²« še nedodelana.²³

Konkretne (razvojne) politike na podlagi dokumentov razvojnega načrtovanja²⁴ oblikuje vlada, ki na predlog predstojnika službe, pristojne za razvoj, in ministra, pristojnega za finance, do 30. novembra tekočega leta sprejme tudi Državni program razvojnih politik (DPRP).²⁵ DPRP je dokument, ki zajema politike, vire sredstev in ukrepe za doseg ciljnega salda sektorja država v skladu z Zakonom o fiskalnem pravilu²⁶ ter vsebinsko opredeljuje in finančno vrednoti prioritete vlade za naslednja

spremembah okoliščin ali če obstoječi ukrepi ne dajejo predvidenih rezultatov ter oblikovanje podpore in evidenc za spremljanje izvajanja in merjenje učinkovitosti razvojnih politik.

¹⁷ Določba 5. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja.

¹⁸ Uradni list RS, št. 11/2011 – UPB, 14/2013 – popr., 101/2013, 55/2015 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617, 13/2018 in 195/2020 – odl. US.

¹⁹ Uradni list RS, št. 54/10 in 35/18.

²⁰ Drugi odstavek 1. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja.

²¹ Koncept »k rezultatom usmerjeni proračun« pomeni metode in tehnike upravljanja proračunskih sredstev, ki omogočajo uresničevanje (političnih in razvojnih) ciljev. Več o tem v Klužer in Lautar, 2009; Klajnsšek, 2014, 16 strani; Klun, 2021, strani 255–258; in Klun, 2019, strani 209–226.

²² Več o tem je dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0366> (obiskano: 7. 8. 2023).

²³ Več o tem v Klajnsšek, 2022, strani 146–162; Klun, 2021, strani 255–258; in Klajnsšek, 2014, stran 16.

²⁴ Dokumente razvojnega načrtovanja splošno opredeljuje 2. člen Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja. Podrobneje so opredeljeni v poglavju II. *Dokumenti razvojnega načrtovanja in izvajanje politik vlade* Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja.

²⁵ Prvi odstavek 9.a člena ZJF.

²⁶ Uradni list RS, št. 55/2015, 177/2020 – popr. in 129/2022.

štiri leta.²⁷ Za pripravo DPRP ministrstva najpozneje do 15. oktobra tekočega leta službi, pristojni za razvoj, na ravni podprograma posredujejo vrstni red prioritete ali njihove spremembe iz svoje pristojnosti za naslednja štiri leta. Določba 9.a člena ZJF določa, da se morajo prioritete ujemati s cilji, opredeljenimi v krovnem razvojnem dokumentu države, Strategiji razvoja Slovenije²⁸ (Strategija 2030).

Oblikovane politike v DPRP se v naslednjem koraku vsebinsko in finančno razčlenijo po programski klasifikaciji izdatkov državnega proračuna še na manjše in nižje enote (programe, podprograme, ukrepe in projekte) in se v tej razčlenjeni obliki uvrstijo v državni proračun.²⁹

Proračun Republike Slovenije in zaključni račun proračuna Republike Slovenije sprejme Državni zbor Republike Slovenije (državni zbor) na predlog vlade.³⁰ Na ta način je končna potrditev in nadzor nad izvajanjem razvojnih politik pridržano državnemu zboru, predstavniku najširšega družbenega konsenza.

3 Enotni trg EU, jezikovna politika in raba jezika v oglaševanju

Glavni cilj Pogodbe o Evropski gospodarski skupnosti iz leta 1957 je bil vzpostaviti ekonomsko integracijo držav članic Evropske gospodarske skupnosti. Skupni trg je predstavljal temeljni steber celotne ideje evropskega združevanja.³¹

Notranji trg EU³² vzpostavlja 26. člen PDEU. Določba 13. člena PDEU določa, da države članice pri oblikovanju in izvajanju politik na področju notranjega trga EU v celoti upoštevajo ustaljene običaje držav članic glede kulturnih tradicij in regionalne

²⁷ Prvi odstavek 9.a člena ZJF.

²⁸ Sedaj veljavno Strategijo razvoja Slovenije 2030 je na 159. redni seji sprejela Vlada Republike Slovenije (vlada) s Sklepom št. 30000-7/2017/7 z dne 7. 12. 2017 na podlagi prvega odstavka 2. člena in šestega odstavka 21. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – UPB, 109/2008, 38/2010 – ZUKN, 8/2012, 21/2013, 47/2013 – ZDU-1G, 65/2014, 55/2017; ZVRS) ter 5. in 6. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja, Uradni list RS, št. 54/2010.

Strategija 2030 je dostopna na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf (obiskano: 7. 8. 2023).

²⁹ Povzeto po Murn, 2009, stran iii.

³⁰ V skladu s 1. in 2. členom ZVRS je vlada organ izvršilne oblasti in najvišji organ državne uprave, ki določa, usmerja in usklajuje izvajanje politike države. V ta namen izdaja predpise in sprejema druge pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev razvoja države in skrbi za urejenost razmer na vseh področjih iz pristojnosti države. Aktivno jezikovno politiko zahteva 4. člen Zakona o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004 in 8/2010; ZJRS).

³¹ Hojnik, 2018, stran 18.

³² Notranji trg zajema območje brez notranjih meja, na katerem je v skladu z določbami PEU in PDEU zagotovljen prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala.

dediščine. V zvezi z rabo jezika v oglaševanju je pri vzpostavitvi notranjega trga EU posebej pomemben 34. člen PDEU, ki prepoveduje državam članicam EU medsebojne količinske omejitve uvoza ali ukrepe, ki imajo enakovreden učinek.

Oglaševanje po naravi stvari poteka v javnem prostoru in z rabo jezika. Raba jezika v javnem prostoru v državah članicah EU je občutljivo področje, saj nacionalni jeziki predstavljajo nacionalno tradicijo držav članic EU in so tesno povezani z nacionalno identiteto in suverenostjo.³³ Iz teh razlogov je zaščita nacionalnega jezika pri oglaševanju v interesu držav članic, hkrati pa lahko pomeni tudi omejujoč ukrep držav članic na notranjem trgu EU.

EU v skladu s PEU spoštuje svojo bogato kulturno in jezikovno raznolikost ter skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine.³⁴ EU spoštuje nacionalno identiteto držav članic, za katero priznava, da je neločljivo povezana z njihovimi temeljnimi političnimi in ustavnimi strukturami.³⁵ Kulturne in jezikovne pravice še posebej poudarja 22. člen Listine EU o temeljnih pravicah.³⁶

Raba jezika v oglaševanju spada v t. i. neharmonizirano področje, kar pomeni, da ni urejena z enotnim predpisom na ravni EU. EU rešuje konkretne primere konflikta med enotnim trgom EU in prizadevanji držav članic po ohranitvi različnih jezikov predvsem prek sodne prakse Sodišča EU. Sodišče EU ima vlogo razsojevalca upravičenosti konkretnih omejujočih ukrepov držav članic.³⁷

Sodišče EU je do vstopa Republike Slovenije v EU v sodni praksi glede obveznosti spoštovanja nacionalne identitete držav članic že presodilo, da država članica lahko v nekaterih primerih pod nadzorom Sodišča EU zahteva zaščito svoje nacionalne identitete in sicer tako, da omejujoče ukrepe ustrezno utemelji.³⁸ Zaščita nacionalne identitete je v nekaterih primerih lahko zakonit in avtonomen razlog za omejujoče ukrepe države članice.

³³ Več o tem v 11. členu Ustave RS in v Uvodu Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2022-2029 (Uradni list RS, št. 29/2022; ReNPK22-29).

³⁴ Tretji odstavek 3. člena PEU.

³⁵ Drugi odstavek 4. člena PEU.

³⁶ UL L C 83, 30. 3. 2010, strani 391–407.

³⁷ Več o tem v Hojnik, 2018, stran 21.

³⁸ Na primer v zadevi C-473/93, Komisija Evropskih skupnosti proti Velikemu vojvodstvu Luksemburg, ECLI:EU:C:1996:263 in zadevi C-36/02 in zadevi Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH proti Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, ECLI:EU:C:2004:614.

V 11. členu Ustave RS je določeno, da je uradni jezik v Republiki Sloveniji slovenščina.³⁹ Tudi 1. člen ZJRS, ki je bil sprejet ob vstopu Republike Slovenije v EU, določa, da je slovenski jezik uradni jezik Republike Slovenije. Prvi odstavek 23. člena ZJRS nadalje določa, da so javno oglaševanje izdelkov in storitev, predstavitev dejavnosti ter druge oblike obveščanja javnosti skladno s področnim zakonom v slovenščini oziroma v potrošniku na območju Republike Slovenije zlahka razumljivem jeziku. Kadarkoli se slovenščina pojavlja skupaj s tujim jezikom, ker gre za oglaševanje, predstavitev dejavnosti ter druge oblike obveščanja, ki je namenjeno tudi tujcem, različica v slovenščini ne sme biti manj poudarjena. Drugi odstavek 23. člena ZJRS določa, da mora biti spletno predstavljanje in oglaševanje slovenskih pravnih oseb in fizičnih oseb z registrirano dejavnostjo v slovenščini, dodatno pa lahko tudi v tujih jezikih. V novinarskih, oglaševalskih in poslovnih besedilih, ki omenjajo kraje in druge zemljepisne danosti z območij sosednjih držav, kjer avtohtono prebiva slovenska narodna manjšina, je obvezna slovenska ali dvojezična raba krajevnih in drugih zemljepisnih lastnih imen.

V Republiki Sloveniji je od vstopa Republike Slovenije v EU do leta 2007 kot *lex specialis* urejal rabo jezika v oglaševanju 12. člen Zakona o varstvu potrošnikov,⁴⁰ ki je ščitil rabo nacionalnega jezika oziroma jezika avtohtonih narodnih skupnosti.⁴¹

Vlada je leta 2007, v nasprotju z v sodni praksi Sodišča EU že uveljavljenim stališčem glede obveznosti spoštovanja nacionalne identitete držav članic in porajajočimi novimi trendi političnega povezovanja držav članic EU, zaradi večkratnih zavez, ki jih je dala Republika Slovenija v predpristopnih pogajanjih o pridružitvi k EU in ker naj bi imel 12. člen ZVPot s ščitenjem rabe slovenskega jezika v oglaševanju enakovreden učinek kot ukrepi nedovoljene omejitve trgovine med državami članicami,⁴² poslala državnemu zboru predlog Zakona o spremembah in

³⁹ Določba 11. člena Ustave RS glasi: »Uradni jezik v Sloveniji je slovenščina. Na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina«. Prispevek je osredotočen na slovenski jezik kot uradni jezik Republike Slovenije, ker je z njim kot nosilcu slovenske nacionalne identitete povezana problematika, ki jo obravnava.

⁴⁰ Uradni list RS, št. 98/04 – UPB, 114/06 – ZUE, 126/07, 86/09, 78/11, 38/14, 19/15, 55/17 – Z KolT, 31/18 in 130/22 – ZVPot-1 (ZVPot).

⁴¹ Drugi odstavek 12. člena ZVPot je določal, da morajo biti oglaševalska sporočila v slovenskem jeziku, na območjih kjer avtohtono živita italijanska ali madžarska narodna skupnost pa so lahko v jeziku narodne skupnosti. Posamezne besede ali krajše besedne zveze v tujem jeziku, ki so zaradi običajne uporabe razumljive večini potrošnikov, se lahko uporabljajo, če predstavljajo sestavni del celostne podobe.

⁴² Vlada se je v gradivu k predlogu ZVPot-C pri zatrjevanju neuskkljenosti slovenskega pravnega reda s sodbami Sodišča EU sklicevala na sodbe Sodišča EU v zadevi C-85/94, *Groupement des Producteurs, Importateurs et Agents Généraux d'Eaux Minérales Etrangères, VZW (Piageme) and others proti Peeters NV*, ECLI:EU:C:1995:312; v zadevi C-385/96, *Criminal proceedings proti Hermann Josef Goerres*,

dopolnitvah Zakona o varstvu potrošnikov,⁴³ v katerem je predlagala spremembo določb o obvezni rabi nacionalnega jezika v oglaševanju (12. člen ZVPot). S predlaganimi spremembami je bilo predvideno, da mora biti jezik v oglaševalskih sporočilih potrošnikom na območju Republike Slovenije lahko razumljiv. Državni zbor je predlagane spremembe zakona sprejel.⁴⁴

V 12. členu ZVPot-C je prevladalo varstvo interesov potrošnikov v okviru načela enotnega trga EU,⁴⁵ kljub takrat v sodni praksi Sodišča EU že uveljavljenemu stališču glede obveznosti spoštovanja nacionalne identitete držav članic.

Spremembe ZVPot-C glede rabe nacionalnega jezika v oglaševanju v letu 2023 še vedno veljajo. Sedaj veljavni ZVPot-1 v drugem odstavku 36. člena določa, da se za oglaševalska sporočila v Republiki Sloveniji uporablja jezik, ki je potrošnikom na območju Republike Slovenije lahko razumljiv.

Aktualno stanje jezikovne krajine je opisano v točki 5 tega prispevka.

4 Nacionalni cilji jezikovne politike in njihovo uresničevanje

Krovni dolgoročni dokument strateško-razvojnega načrtovanja Republike Slovenije je od leta 2017 Strategija 2030. Prek t. i. procesa evropski semester je usklajena z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030⁴⁶ Organizacije združenih narodov in strateškimi cilji EU.⁴⁷ Namen Strategije 2030 je, da naslovi problematike v državi ter da na podlagi svetovnih in evropskih trendov opredeli vizijo, strateško-razvojne usmeritve in cilje ter prednostna področja delovanja razvojnih politik vlade. Predstavljala naj bi sintezni indikativni dokument, ki upošteva ekonomske, socialne, kulturne, prostorske, okoljske, regijske, sektorske in druge razvojne možnosti in omejitve.

ECLI:EU:C:1998:356; v zadevi C-33/97, Colim NV proti Bigg's Continent Noord NV, ECLI:EU:C:1999:274; v zadevi C-366/98, Criminal proceedings proti Yannick Geffroy and Casino France SNC, ECLI:EU:C:2000:430; v zadevi C-169/99, Hans Schwarzkopf GmbH & Co. KG proti Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV, ECLI:EU:C:2001:439.

⁴³ EVA: 2007-2111-0006 (predlog ZVPot-C).

⁴⁴ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu potrošnikov-C, Uradni list RS, št. 126/2007 (ZVPot-C).

⁴⁵ Več o tem v Hojnik, 2018, strani 16–32.

⁴⁶ Resolucija Generalne skupščine Organizacije združenih narodov, A/RES/70/1, 25. 9. 2015. Dostopno na: <https://digitallibrary.un.org/record/809145> (obiskano: 7. 8. 2023).

⁴⁷ Več o tem v Računsko sodišče Republike Slovenije, 2021, strani 19–27.

Razvojni cilji Strategije 2030 so splošni in se uresničujejo s proračunskimi sredstvi prek strateško-razvojnega načrtovanja ter »k rezultatom usmerjenega proračuna« (točka 2 tega prispevka).

V okviru razvojnega cilja 4: Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete je zapisano, da želi Republika Slovenija razvijati nacionalno kulturo in slovenski jezik kot dejavnika identitete, prepoznavnosti ter družbenega in gospodarskega napredka.⁴⁸ Razvojni cilj 4 je horizontalen in se uresničuje v okviru številnih drugih politik, od šolske in kulturne do gospodarske. Prepletanje vsebin je zato prisotno tudi v dokumentih strateško-razvojnega načrtovanja. Zato je ključno, da so politike med seboj konsistentne, da se med seboj ne izključujejo in da ukrepi ene razvojne politike ne vplivajo negativno na drugo.⁴⁹

Določba 4. člena ZJRS določa, da Republika Slovenija zagotavlja status slovenščine z dejavno jezikovno politiko, ki vključuje skrb za zagotovitev pravnih podlag njegove rabe, za stalno znanstvenoraziskovalno spremljanje jezikovnega življenja in za širjenje jezikovne zmožnosti ter skrb za razvoj in kulturo jezika. Določba 28. člena ZJRS nadalje določa,⁵⁰ da državni zbor na predlog vlade sprejme nacionalni program za jezikovno politiko, v katerem določi ukrepe za izvajanje nalog iz 4. člena ZJRS za naslednje petletno obdobje ter predvidi potrebna finančna sredstva in način njihovega zagotavljanja. Za izvajanje nacionalnega programa skrbi vlada, državni zbor pa redno spremlja njegovo uresničevanje.

Na področju jezikovne politike je državni zbor sprejel Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025⁵¹ (ReNPJP21–25).

ReNPJP21–25 naslavlja problematiko javne (ne)rabe slovenščine v oglaševanju prek treh splošnih ciljev, in sicer:

- 1. cilj: Uskladitev dejavnosti jezikovne politike na vseh ravneh;
- 2. cilj: Ozaveščenost o pomenu in vlogi javne rabe slovenščine;
- 3. cilj: Spremljanje jezikovnega stanja na različnih področjih.

⁴⁸ Strategija 2030, strani 30–31.

⁴⁹ Povzeto po Murn, 2009, stran 18.

⁵⁰ V povezavi z 9. členom Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja in 107. členom Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/2007 – UPB, 105/2010, 80/2013, 38/2017, 46/2020, 105/2021 – odl. US in 111/2021).

⁵¹ Uradni list RS, št. 94/2021.

ReNPJP21-25 glede statusa slovenskega jezika in javne rabe slovenščine pomembno dopolnjuje ReNPK22–29, ki ugotavlja, da je treba slovenskemu jeziku v globalnem evropskem prostoru nameniti posebno, prednostno skrb. V poglavju VIII. *Razvojni cilji po področjih kulture - Slovenski jezik in jezikovna politika* je zapisano, da je jezikovna politika Republike Slovenije usmerjena v ohranjanje, krepitev in razvoj slovenskega jezika in slovenske jezikovne skupnosti. Republika Slovenija naj z ustreznimi, predvsem spodbujevalnimi ukrepi skrbi, da bo obseg zasebne in javne rabe slovenskega jezika pri domačih govorcih čim večji. V dokumentu se je Republika Slovenija zavezala k:

- stalnemu spremljanju in evalviranju slovenske jezikovno politične situacije glede na družbene spremembe ter spremljanju javne rabe slovenščine v odnosu do drugih jezikov;
- ozaveščanju o pomenu in vlogi rabe slovenščine v javnih medijih ter o pomenu lektorskih storitev na vseh področjih javnega življenja;
- evalvaciji ustreznosti in učinkovitosti formalnopравnih vidikov slovenske jezikovne politike (predpisi in strateški akti) ter pripravi pravnih sprememb;
- promociji slovenskega jezika, s poudarkom na enotnem slovenskem kulturnem prostoru in podobno.

Strategija 2030, ReNPJP21-25 in ReNPK22–29 so pomembni dokumenti, ker na najvišji nacionalni ravni opredeljujejo jezikovno politiko Republike Slovenije. V dokumentih je opredeljen tudi javni interes⁵² na področju jezikovne politike Republike Slovenije - ohranjanje, krepitev in razvoj slovenskega jezika in slovenske jezikovne skupnosti.

Za uresničevanje Strategije 2030, ReNPJP21-25 in ReNPK22–29 so potrebna finančna sredstva, kar bi bilo mogoče zagotoviti le prek povezave teh dokumentov s proračunom Republike Slovenije. DPRP, ki bi moral predstavljati vmesni povezovalni člen med dokumenti razvojnega načrtovanja in proračunom Republike

⁵² Določba 2. člena Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/2007 – UPB, 56/2008, 4/2010, 20/2011, 111/2013, 68/2016, 61/2017, 21/2018 – ZNOrg, 3/2022 – ZDeb in 105/2022 – ZZNSPP; ZUJIK) opredeli javni interes na področju kulture kot interes za ustvarjanje, posredovanje in varovanje kulturnih dobrin na državni in lokalnih ravneh, ki se uresničuje z zagotavljanjem pogojev zanje (predvsem zagotavljanje finančnih virov). V skladu z 2. členom ZUJIK so nosilci javnega interesa pristojni organi (državni zbor, vlada, ministristva, organi lokalnih oblasti) in osebe javnega prava (javni skladi, javne agencije), na katere je z javnim pooblastilom preneseno izvajanje posameznih nalog.

Slovenije, še ni bil sprejet (točka 2 tega prispevka).⁵³ Usklajenost dokumentov strateško-razvojnega načrtovanja z javnofinančnimi možnostmi je v letu 2023 še vedno nedodelan del prehoda dokumentov strateško-razvojnega načrtovanja v proračunsko načrtovanje. Povezava dokumentov strateško-razvojnega načrtovanja z državnim proračunom (finančnimi sredstvi) v Republiki Sloveniji v letu 2023 še ni vzpostavljena.

Izvajanje strategij je sicer, če ni določeno drugače, v pristojnosti uprave.⁵⁴

5 Jezikovna krajina v Republiki Sloveniji

ZDU-1 v 8. členu določa, da uprava za vlado pripravlja predloge zakonov, podzakonskih predpisov in drugih aktov ter druga gradiva ter zagotavlja drugo strokovno pomoč pri oblikovanju politik. Določba 11. člena ZDU-1 nadalje določa, da uprava spremlja stanje družbe na področjih, za katera je pristojna, in skrbi za njen razvoj v skladu s sprejeto politiko države.

Od uprave 4. člen Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja v zvezi z aktivnostmi, ki so povezane z razvojnimi politikami vlade, dodatno zahteva tudi:

- spremljanje in vrednotenje razvojnih politik kot podlage za odločitve o spremembah izvajanja razvojnih politik vlade ter poročanje o ugotovitvah;
- spreminjanje razvojnih politik ob bistvenih spremembah okoliščin ali če obstoječi ukrepi ne dajejo predvidenih rezultatov;
- oblikovanje podpore in evidenc za spremljanje izvajanja in merjenje učinkovitosti razvojnih politik.

⁵³ Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2022 in 2023 (Uradni list RS, št. 187/2021, 206/2021 – ZDUPŠOP, 129/2022, 140/2022 – ZSDH-1A in 150/2022 – ZIPRS2324; ZIPro22-23) v 75. členu in Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2023 in 2024 (Uradni list RS, št. 150/2022; ZIPro23-24) v 74. členu določata, da se ne glede na prvi odstavek 9.a člena ZJF in prvi odstavek 9.č člena ZJF DPRP in srednjeročna fiskalna strategija v letu 2022 in v letu 2023 vladi ne predložita v sprejetje.

⁵⁴ Določba 1. člena Zakona o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/2005 – UPB, 89/2007 – odl. US, 126/2007 – ZUP-E, 48/2009, 8/2010 – ZUP-G, 8/2012 – ZVRS-F, 21/2012, 47/2013, 12/2014, 90/2014, 51/2016, 36/2021, 82/2021, 189/2021 in 153/2022; ZDU-1).

Podatkov o stanju jezikovne krajine (na področju oglaševanja) v Republiki Sloveniji do leta 2023 sistematično ni zbiral in analiziral nihče.⁵⁵

Edina obstoječa empirično podprta raziskava o stanju jezikovne krajine v Republiki Sloveniji doslej je Analiza slovenske jezikovne politike in potrebe uporabnikov.⁵⁶ Opravljena je bila v okviru ciljnega raziskovalnega projekta Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov v obdobju med leti 2016–2017. Neposredno je bila namenjena pripravi ReNPJP21-25, saj 10. člen Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja zahteva utemeljitev priprave dokumenta strateško-razvojnega načrtovanja (v tem primeru nacionalnega programa za jezikovno politiko) z ustrežno analizo.

Iz raziskovalnega poročila izhaja, da so na različne institucije, predvsem na strokovne, kot sta Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU) in oddelka za slovenistiko ljubljanske in mariborske Filozofske fakultete pogosto naslovljene pritožbe v zvezi z neslovenskostjo javnih napisov.

V analizi izbranega primera dela slovenske jezikovne krajine, tj. ene osrednjih ulic slovenskega glavnega mesta, je bilo v okviru raziskave ugotovljeno, da zakonodajo potencialno krši do 31 % javnih napisov, kar je glede na opravljeno raziskavo v nasprotju s pričakovanji velike večine jezikovnih uporabnikov v Republiki Sloveniji in kaže na potrebo po večji vlogi ustreznega regulatorja.⁵⁷

V Analizi slovenske jezikovne politike je zapisano, da se stanje, vplivi in učinki jezikovne politike izrazito kažejo v jezikovni kulturi in jezikovni krajini države. Govorke in govorce slovenskega jezika se ves čas in povsod srečujejo z vidno rabo slovenščine in ob tem tudi z neustreznostjo in kršitvami, med katerimi so v ospredju tudi obvestilni in reklamni javni napisi v neslovenskem jeziku. Ti oglasi, vabila in podobno v tujem jeziku, zlasti angleščini, so toliko bolj vprašljivi in nerazumljivi, ker jih izberejo, uporabljajo in objavljajo slovenske pravne in fizične osebe, namenjeni pa so predvsem slovenski javnosti, uporabnikom, poleg tega jih je z leti vedno več.

⁵⁵ Obstaja sicer vrsta manjših delnih raziskav, predvsem v zvezi s študentskimi zaključnimi študijskimi deli, nekaj pa je bilo tudi manjših raziskav, predvsem v okviru raziskovalne dejavnosti na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani.

⁵⁶ Ahačič et al., 2017 (Analiza slovenske jezikovne politike).

⁵⁷ Ahačič et al., 2017, stran 20.

S tem se kršijo jezikovne pravice večine, ne spoštuje se maternega jezika kot vrednote in ne poudarja lokalnih značilnosti. Gre za samoomejevanje slovenščine v javni rabi, ob večkrat izraženem mnenju, da je slovenščina ovira v (mednarodnem) gospodarskem delovanju in razvoju. Predpisi, ki urejajo javno rabo slovenščine, so, kot kažejo strokovni zapisi, prispevki v medijih, študije, raziskave ipd., pa tudi ugotovitve pristojnih inšpekcijskih služb ob pritožbah državljanov, premalo zavezujoči in učinkoviti, včasih preveč restriktivni, včasih pa nejasni ali nedorečeni ob nastajanju novih, drugačnih okoliščin rabe jezika/jezikov ter dopuščajo različne interpretacije. Zato bodo verjetno potrebne nekatere spremembe v zakonodaji. Povečati se bosta morala tudi nadzor in ukrepanje pristojnih inšpekcijskih služb. Na narodnostno mešanih območjih je treba upoštevati tudi pravila dvojezičnosti.⁵⁸

Leta 2018 je prišlo do odmevnejšega zapleta glede tolmačenja zakonske zaščite javne rabe slovenščine v zvezi z drugim odstavkom 20. člena ZJRS pri operacijskih sistemih mobilnih telefonov podjetja Apple, ki niso imeli možnosti preklopa na slovenski jezik.⁵⁹ Primer je obravnavala tudi Komisija za slovenski jezik v javnosti pri SAZU v svoji 4.⁶⁰ in 5.⁶¹ izjavi. Iz 5. izjave Komisije za slovenski jezik v javnosti pri SAZU so razvidne kršitve ZJRS v zvezi z javno nerabo slovenščine, ki so bile posredovane Tržnemu inšpektoratu Republike Slovenije in Inšpektoratu Republike Slovenije za kulturo in medije.⁶²

Služba za slovenski jezik je v odgovoru Komisiji za slovenski jezik v javnosti pri SAZU na 4. in 5. izjavo navedla, da na problematiko slovenščine v računalniških operacijskih sistemih opozarja že več let. Primer korporacije Apple je le eden izmed primerov. Izpostavila je, da je proizvajalce in uvoznike spodbujala k izpopolnitvi izdelane programske opreme v slovenščini, kupce pa k temu, da bi od trgovcev zahtevali opremo z meniji v slovenščini. Služba za slovenski jezik je v odgovoru izrazila tudi strinjanje s 5. izjavo Komisije za slovenski jezik v javnosti pri SAZU glede stanja jezikovne krajine v Republiki Sloveniji. Po mnenju Službe za slovenski

⁵⁸ Povzeto po ReNPJP21-25, točka 1.1.1.1 *Splošna jezikovna krajina v Republiki Sloveniji*. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO123> (obiskano: 7. 8. 2023).

⁵⁹ Več o tem dostopno na: <https://www.sazu.si/events/5c069860e067dc1e29c4a7ee> in https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/NSK/Drugi-dokumenti/NSK_mnenje-DZ_jezikovna-politika.doc (obiskano 7. 8. 2023).

⁶⁰ Dostopno na: <https://www.sazu.si/events/5c069860e067dc1e29c4a7ee> (obiskano: 7. 8. 2023).

⁶¹ Dostopno na: <https://www.sazu.si/events/5c06982fe067dc1e29c4a7ed> (obiskano: 7. 8. 2023).

⁶² Dostopno na: <https://www.sazu.si/uploads/files/57fb8d9c9de14adc9d9d154d/Odgovor%20MK.pdf> (obiskano: 7. 8. 2023).

jezik v delu slovenske javnosti prihaja do malomarnega odnosa do slovenskega jezika.⁶³

Januarja 2022 je Minister za kulturo sklical sestanek, na katerem so sodelovali Inšpektorat Republike Slovenije za kulturo in medije, Tržni inšpektorat Republike Slovenije in Služba za slovenski jezik na Ministrstvu za kulturo. Namen sestanka je bil soočiti in poenotiti stališča glede zaščite slovenskega jezika v javni rabi. Pri tem je minister poudaril pomen slovenščine za ohranjanje narodne identitete in suverenosti naroda ter opozoril, da je treba v zakonu brati tisto, kar omogoča obrambo slovenščine, ne pa kar onemogoča. Ukrepati je treba na osnovi branja namere zakona, to je zaščita slovenskega jezika. Na osnovi stališča Ministrstva za kulturo so se dogovorili, da si bosta inšpektorata v prihodnje prizadevala, da v okviru obstoječe pravne podlage poskrbita za zaščito rabe slovenščine pri obravnavanih deležnikih in temu ustrezno zaostri lahteve za izpolnjevanje pogojev, kakor to omogoča interpretativna širina ZJRS. Ker pri tem prihaja do različnih mnenj med ministrstvom in inšpektoratoma, so se dogovorili, da Ministrstvo za kulturo zagotovi tako mnenje, ki ne bo dopuščalo dvoumnih interpretacij ZJRS, in nato v primeru nejasnosti pripravi predlog sprememb ZJRS.⁶⁴

Februarja 2022 je Komisija za slovenski jezik v javnosti pri SAZU v 8. izjavi zapisala, da je v zadnjem času prejela več dopisov z dokazili o kršenju določil ZJRS. Kršenje z zakonom in Ustavo RS določene rabe slovenskega jezika v javnosti se pojavlja v več oblikah. Tovrstno vedênje po mnenju Komisije za slovenski jezik v javnosti pri SAZU kaže na neupoštevanje, celo zanikanje ustavnih določil in iz njih izpeljanih zakonov v zvezi z rabo slovenščine kot uradnega in državnega jezika Republike Slovenije. Izjava 8 Komisije za slovenski jezik v javnosti pri SAZU se omejuje na tiste pojave v vidni jezikovni krajini, v katerih je angleščina brez zakonske podlage, protizakonito, v posameznih primerih pa celo protiustavno izrinila slovenščino ali se kako drugače postavila v položaj, ki ga zakonodaja Republike Slovenije ne predvideva. Kršitve zakonodaje o slovenskem jeziku je po mnenju Komisije za slovenski jezik v javnosti pri SAZU mogoče strniti v več skupin, med katerimi so tudi javnosti namenjeni obvestilni in reklamni napisi, ki jih postavljajo osebe

⁶³ Dostopno na: <https://www.sazu.si/uploads/files/57fb8d9c9de14adc9ded154d/Odgovor%20MK.pdf> (obiskano: 7. 8. 2023).

⁶⁴ Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2022-01-11-soocenje-in-poenotenje-stalisc-glede-zascite-slovenskega-jezika-v-javni-rabi/> (obiskano: 7. 8. 2023).

zasebnega prava. Le-ti so neredko v angleščini ali tudi v angleščini, neredko na prvem mestu.⁶⁵

Zaradi problematike kršenja določil ZJRS je bilo 4. 4. 2022 naslovljeno pisno poslansko vprašanje glede (ne)uporabe slovenskega jezika tudi na vlado.⁶⁶

Problematiko kršenja določil ZJRS je julija 2022 obravnaval Nacionalni svet za kulturo na seji Odbora za kulturo v državnem zboru v okviru uresničevanja ReNPJP21-25. Nacionalni svet za kulturo je menil, da tema javnih napisov, med katere sodi tudi oglaševanje, ostaja aktualno vprašanje v okviru jezikovne politike v Republiki Sloveniji, tudi z velikim simbolnim pomenom. Prav tako je na seji Odbora za kulturo v državnem zboru izpostavil, da ima v prid matičnih jezikov te zadeve ustrezno urejene večina držav članic EU, pa tudi vse naše sosede. Ministrstvu za kulturo je zato predlagal, da se pozanima, na kakšen način so zadevo uredile sosednje države in dobre prakse s tega področja čim prej prenese na slovenska tla.⁶⁷

6 Zaključek

Na področju oglaševanja je v Republiki Sloveniji od vstopa v EU zaradi pravil enotnega trga problematika javne (ne)rabe slovenščine v oglaševanju aktualna in pereča. Nanjo bi se že pred leti morala aktivno in sistematično odzvati vlada in skrbeti za prisotnost slovenščine (tudi) v oglaševanju, ker ima slovenščina za državo poseben simbolni pomen za ohranjanje narodne identitete in suverenosti naroda.

Tretji odstavek 3. člena PEU določa, da EU vzpostavi notranji trg in si prizadeva za trajnostni razvoj in spoštovanje jezikovne raznolikosti. EU v skladu z drugim odstavkom 4. člena PEU spoštuje nacionalno identiteto držav članic, ki je neločljivo povezana s temeljnimi političnimi in ustavnimi strukturami držav članic.

Od vstopa v EU mora Republika Slovenija (razvojne) politike, ki jih ni prenesla na nadnacionalno raven, voditi in upravljati sama prek strateško-razvojnega in proračunskega načrtovanja. Upravljanje usmerjeno k ciljem trajnostnega razvoja, h

⁶⁵ Povzeto po 8. izjavi za slovenski jezik v javnosti pri SAZU. Dostopno na: <https://www.sazu.si/events/62134eb210e582e045841569> (obiskano: 7. 8. 2023).

⁶⁶ Pisno poslansko vprašanje z dne 4. 4. 2022.

⁶⁷ Več o tem je dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/NSK/Drugi-dokumenti/NSK_mnenje-DZ_jezikovna-politika.doc (obiskano: 7. 8. 2023).

kateremu sta se zavezali EU in Republika Slovenija, zahteva, da sta ekonomski in socialni vidik obravnavana uravnoteženo in usklajeno.

Republika Slovenija naj bi aktivno uveljavljala svojo strategijo in lastne interese v okviru širšega upravljanja EU. Vendar od vstopa v EU še ni vzpostavila ustreznega mehanizma (strateško-razvojnega in proračunskega načrtovanja), ki bi v okviru upravljanja EU omogočalo uveljavljanje lastne strategije in interesov. Pri oblikovanju politik ni ustrezno predhodno analizirano stanje in problematika, zelo šibko je usklajevanje na nacionalni in nadnacionalni ravni, odsotno je aktivno uveljavljanje lastne strategije in interesov v okviru upravljanja EU, politike niso ustrezno povezane s proračunskimi sredstvi, razvojne politike se ne spreminjajo ob bistvenih spremembah okoliščin ali če obstoječi ukrepi ne dajejo predvidenih rezultatov, ni ustreznega spremljanja izvajanja in merjenja učinkovitosti razvojnih politik ter ukrepanja.

Prispevek ugotavlja, da Republika Slovenija od vstopa v EU ne vodi ustrezno usklajenih razvojnih politik v skladu z nacionalnimi interesi zaradi lastnih nerešenih in neurejenih razmer. Tudi stanja na področju jezikovne krajine sistematično ne spremlja nihče.

Ključna nerešena problema aktivnosti, ki so povezane z razvojnimi politikami vlade, zaradi katerih sploh ni mogoče oblikovati ustreznih razvojnih politik države in jih učinkovito uresničevati, sta odsotnost ustreznega sistema za oblikovanje in medsebojno usklajevanje razvojnih politik in neurejena povezava dokumentov strateško-razvojnega načrtovanja s proračunom Republike Slovenije.

Literatura

- Ahačič, K. et al. (2017) Ciljni raziskovalni projekt Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov: raziskovalno poročilo (Ljubljana: ZRC SAZU).
- Cvikl, M. M. in Zemljič, P. (2005) Zakon o javnih financah s komentarjem (Ljubljana: Bonex Založba).
- Hojnik, J. (2018) Nacionalni jeziki v EU: med pravno zavarovano vrednoto in oviro za delovanje enotnega trga. V *Slavia Centralis*, 11(2), strani 16–32. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-0J414JMT>
- Klajnšek, A. (2023). Nacionalni program za jezikovno politiko in področje jezikovnih poklicev. V Zidar Forte, J. (ur.), *Odvrženi plašč nevidnosti: jubilejni zbornik ob 50-letnici ZKTS* (Ljubljana: ZKTS), strani 111–117.

- Klajnšek, A. (2022). Strateško-razvojno načrtovanje Republike Slovenije in epidemija. V Repas, M. (ur.), *Pravo in ekonomija: pravo, ekonomija in epidemija* (Maribor: Univerza v Mariboru), strani 146–162.
- Klajnšek, A. (2014). Uspešnost uveljavljanja k ciljem in rezultatom usmerjenega proračunskega procesa ministrstev v letih 2010-2011. V Aristovnik, A. (ur.), *Zbornik referator: XXI. Dnevi slovenske uprave 2014* (Ljubljana: Fakulteta za upravo), 16 strani.
- Klun, M. (2021) Upravljanje fiskalne politike. V Stare, J. in Pečarič, M. (ur.), *Znanost v javni upravi* (Ljubljana: Fakulteta za upravo), strani 251-265.
- Klun, M. (2019) The Development of Performance-Based budgeting in Slovenia. V Vries, M. S. de (ur.) et al. *Performance-based budgeting in the public sector* (Cham: Palgrave Macmillan), strani 209-225.
- Klun, M. (2018) Finančni okviri javnih projektov, programov in politik. V Vintar, M. (ur.) et al., *Vidiki in dejavniki uspešnega izvajanja javnih politik v Sloveniji* (Ljubljana: Fakulteta za upravo), strani 65-80.
- Klužer, F. in Lautar, K. (2011) Razvojno načrtovanje, spremljanje in vrednotenje ter zasnova programskega proračuna 2009 – 2011 (Ljubljana: SVREZ).
- Murn, A. (2009) Načrtovanje in izvajanje razvojnih politik vlade (Ljubljana: UMAR).
- Računsko sodišče Republike Slovenije (2021) Revizijsko poročilo št. 420-3/2020/158 z dne 22. 6. 2021 (Ljubljana: Računsko sodišče Republike Slovenije).
- Rainer L. in Ronny, R. (2016) Managing sustainable development with management control systems: A literature review. *European Management Journal*, 34(2), 2016, strani 158-171.
- Vitalis, N. et al. (2020) New development: Between politics and strategic planning—the management of government priorities in Lithuania. *Public Money & Management*, 40(4), strani 299-303.

SUMMARY

Changed social and environmental conditions have helped broaden the definition of development, which must address the economic, social and environmental aspects of development in a balanced way. In the Republic of Slovenia, the country's materially sustainable development function is a constitutional category, yet it also derives from the country's overarching strategic documents and international commitments. The European Union has also committed to sustainable development.

The article aims to fill the gap in science by exploring one of the current issues in language policy of the Republic of Slovenia in the framework of the system of fiscal planning, which is being coordinated with the economic governance of the European Union and targeted at sustainable development. The European Union budget and the budgets of the Member States are the main instruments through which the objectives of the European Union and the national objectives of the Member States are being achieved. This is possible through a modern approach to budget financing and public finance management, in which strategic and development planning, budget operations, as well as accounting are intertwined.

The article seeks to build on the research to date with an interdisciplinary approach and by answering the question of whether the Republic of Slovenia can effectively influence the public non-use of the Slovenian language in advertising through language policy in the framework of the system of fiscal planning.

The article focuses on the issue of the public use of the Slovenian language in advertising. Advertising is an economic activity that primarily pursues private economic objectives rather than wider social objectives (national, cultural, linguistic) and is subject to the rules of the European Union's internal market. Free movement of goods, services and capital in the European Union requires the removal of barriers to the movement thereof between European Union countries.

Slovenian is an official language in the European Union and the Republic of Slovenia. The public use of the language in the Republic of Slovenia in specific areas of public communication, including advertising, is laid down in sectoral laws, in addition to the Constitution and the Public Use of the Slovene Language Act. Thus, Article 36(2) of the Consumer Protection Act provides that advertisements in the Republic of Slovenia shall be in a language easily understood by consumers in the territory of the Republic of Slovenia. This means that the language used in advertising in the Republic of Slovenia is not necessarily Slovenian.

Data on the state of the linguistic landscape in the field of advertising in the Republic of Slovenia have not yet been systematically collected and analysed. The only existing empirically supported survey on the state of the linguistic landscape in the Republic of Slovenia finds that Slovenian language speakers are faced with public advertising in a non-Slovenian language throughout and everywhere.

The analysis of the article shows that the Republic of Slovenia can influence the public use of the Slovenian language in advertising through language policy in the framework of the system of fiscal planning. However, these possibilities have not yet been fully exploited. The article also draws attention to the changes in development and the relations between different aspects of development within the European Union, which call for more active implementation of national sustainability objectives in the framework of policy coordination also at the transnational level. In this way, the survey also offers suggestions for improvements and aims to encourage further research.